

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента

Бондар Світлани Іванівни на дисертаційну роботу

Жовнірука Андрія Івановича

на тему: **«Розвиток мнемічної діяльності студентів у процесі засвоєння іноземної мови засобами аудіювання»**,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність теми виконаної роботи. Доба глобалізації та високих технологій визначили нові пріоритети у системі української освіти, яка справедливо вважається стратегічною основою розвитку особистості, нації і держави. Якщо охарактеризувати глобалізацію, то вона свідчить про виникнення гібридної світової культури і змішування національних традицій, передбачає посилення співпраці між націями і всесвітній поділ праці. Сучасні глобалізаційні процеси спонукають до безперервного розвитку не тільки кожну окрему державу, а й кожну окрему людську особистість і забезпечують безперервне оновлення освітнього тезауруса. Відображення цього яскраво засвідчено у нових **Цілях сталого розвитку** (ЦСР), які ґрунтуються на восьми Цілях розвитку тисячоліття і включають 17 цілей і 169 конкретних завдань, перелік яких був офіційно затверджений на 70-й сесії Генеральної Асамблеї ООН наприкінці вересня 2015 року. Серед особливо важливих цілей сталого розвитку, окремо виділеної серії освітніх. Наприклад, в цілі 4.7 зазначається: «До 2030 року забезпечити, щоб усі учні здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у тому числі шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток». Такі вимоги в досягненні цілей в галузі освіти безпосередньо пов'язані зі знаннями іноземних мов, тому що іншомовні знання допоможуть особистості отримувати набагато більше можливостей досліджувати світ культурних, економічних та науково-

технічних цінностей. Кваліфікаційні характеристики випускників вищої школи передбачають наявність високої фахової підготовки, високої загальної культури та знань іноземної мови.

Тож тема дисертаційного дослідження Жовнірука Андрія Івановича **«Розвиток мнемічної діяльності студентів у процесі засвоєння іноземної мови засобами аудіювання»**, є на нашу думку, вельми актуальною, оскільки безпосередньо пов'язана з психологічними процесами засвоєння іноземної мови і акцентована на студентах, саме тій віковій групі, яка в ході отримання фаху, оволодіває іноземною мовою для професійних потреб.

Наукова новизна та теоретична значущість одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше досліджено особливості розвитку мнемічної діяльності студентів у процесі вивчення іноземної мови засобами аудіювання та особливості прояву основних процесів (запам'ятовування, збереження та відтворення) мнемічної діяльності студентів у процесі аудіювання, визначено критерії, показники і рівні розвитку мнемічної діяльності студентів; розроблено, апробовано та впроваджено експериментальну програму розвитку мнемічної діяльності студентів засобами аудіювання через активізацію механізмів аудіювання (механізм збудження мовно-рухових аналізаторів, механізм тривалого звучання повідомлення, механізм адаптації слухача до аудіотексту, механізм сегментації мовленнєвого ланцюга, механізм розуміння окремих слів і прогнозування їх змісту в контексті, механізм осмисленого аналізу мовленнєвого повідомлення, механізм абстрагування від незнайомих слів, механізм аудитивної здогадки) у процесі вивчення іноземної мови. Розширено й доповнено знання про аудіювання іноземною мовою, аудитивні навички та вміння, механізми аудіювання, засоби аудіювання та особливості їх застосування для розвитку мнемічної діяльності студентів. Значно поглиблено розуміння сутності мнемічної діяльності, розширено знання про шляхи та засоби підвищення успішності засвоєння іноземної мови.

Практичне значення отриманих результатів дослідження визначається тим, що апробований комплекс психодіагностичних методик з

вивчення особливостей розвитку мнемічної діяльності у процесі засвоєння іноземної мови й розроблена програма розвитку мнемічної діяльності у процесі засвоєння іноземної мови засобами аудіювання можуть бути використані викладачами ВНЗ у навчальному процесі з метою підвищення рівня запам'ятовування, збереження та відтворення іншомовленнєвого аудіоматеріалу і ефективності вивчення іноземної мови в цілому. Отримані результати доповнюють зміст загальної психології, психолінгвістики, психології розвитку, вікової психології, практики англійської мови, спецкурсів з розвитку навичок та вмінь аудіювання і розвитку мнемічної діяльності засобами аудіювання.

Високий рівень достовірності й обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертації забезпечує достатня джерельна база дослідження, де опрацьовано 268 найменувань літературних джерел, із них 55 - іноземними мовами. Масштабність проведеного дослідження, глибина аналізу різноманітних наукових праць забезпечують достовірність отриманих особисто автором результатів дисертації та вірогідність наукових висновків і рекомендацій.

Повнота викладу основних результатів дослідження представлені в 21 публікації автора, серед яких 7 статей у вітчизняних фахових виданнях, 2 статті в зарубіжних фахових виданнях, матеріали 11 конференцій, 1 навчально-методичний посібник.

Тема дисертаційного дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри психології факультету філософської освіти і науки НПУ імені М.П. Драгоманова за напрямом «Зміст, форми, методи та засоби фахової підготовки вчителів», затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 23 лютого 2006 року) та узгоджена Міжвідомчою радою НАПН з координації психолого-педагогічних досліджень в Україні (протокол № 3 від 26 березня 2013 року).

Структура дисертації відповідає меті дослідження та поставленим завданням, аналіз за розділами дозволяє виділити основні наукові

результати, отримані здобувачем у ході дослідження, які характеризують науково-теоретичне та практичне значення рецензованої роботи

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наведено методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, відображено апробацію і впровадження результатів дослідження у практику навчально-виховного процесу

У **першому розділі** дисертаційної роботи *«Теоретичний аналіз проблеми розвитку мнемічної діяльності студентів»* на підставі узагальнення представлених у літературі поглядів виокремлено теоретичні підходи до вивчення питання розвитку мнемічної діяльності студентів засобами аудіювання у процесі засвоєння іноземної мови та сформульовано визначення мнемічної діяльності. Представлено різні підходи до проблеми мнемічної діяльності в зарубіжній психологічній парадигмі, радянській психологічній парадигмі та у роботах сучасних вітчизняних авторів. Визначені характерні особливості мнемічної діяльності студентів. Аудіювання представлено як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що характеризується чіткою ієрархічною структурою, задіює різні види психічних процесів та складається з трьох фаз аудіювання, які не усвідомлюються і суб'єктивно представлені єдиним одномоментним процесом. Описано механізми аудіювання, що є визначальними для використання його як засобу розвитку мнемічної діяльності студентів, і специфіку аудіювання для розвитку мнемічної діяльності студентів, яка полягає у вдосконаленні процесів мнемічної діяльності за рахунок виконання різноманітних завдань для перевірки результату розуміння, збереження та відтворення аудіотекстів через розвиток аудитивних вмінь, що активізують механізми аудіювання, які безпосередньо впливають на розвиток мнемічної діяльності особистості.

У **другому розділі** *«Експериментальне дослідження розвитку мнемічної діяльності майбутніх учителів іноземної мови в умовах фахової підготовки»* показано методологію дослідження та в результаті проведеного

констатувального експерименту зроблено висновки про специфіку розвитку окремих процесів мнемічної діяльності у майбутніх учителів, наголошено на відсутності достатнього рівня мнемічної діяльності студентів і на початкових етапах фахової підготовки і, в окремих випадках, - на завершальних. Підкреслено, що в умовах професійного навчання відбувається активізація мнемічної діяльності, проте в більшості учасників експерименту рівень мнемічної діяльності не сягає високих показників, і така ситуація спонукає до розроблення й упровадження в навчальний процес педагогічних професійних навчальних закладів цілеспрямованої програми з розвитку мнемічної діяльності в майбутніх учителів, починаючи з ранніх етапів фахової підготовки.

У **третьому розділі** «Програма цілеспрямованого розвитку мнемічної діяльності студентів засобами аудіювання у процесі вивчення іноземної мови» представлено авторську програму з розвитку мнемічної діяльності студентів, яка за своїм змістом спрямована на активізацію всіх процесів мнемічної діяльності, а особливо тих, показники яких згідно з результатами констатувального експерименту відповідають середньому й низькому рівням. Слід зазначити, що основна увага приділялася підвищенню рівня тих процесів, рівень формування яких, за результатами констатувального експерименту, виявився найнижчим (слухової пам'яті та цілеспрямованості запам'ятовування у процесі запам'ятовування інформації на слух, групування схожих елементів та виділення смислових опорних пунктів у процесі збереження інформації). В результаті формувального експерименту створено психолого-педагогічні та методичні рекомендації викладачам для здійснення необхідних кроків щодо розвитку мнемічної діяльності студентів. Таким чином, отримані результати підтвердили гіпотезу дослідження про можливість удосконалення мнемічної діяльності студентів за допомогою засобів аудіювання у процесі вивчення іноземної мови через активізацію механізмів аудіювання, які безпосередньо впливають на всі мнемічні процеси, що визначають мнемічну діяльність студентів.

Загалом позитивно оцінюючи результати дисертаційної роботи Жовнірука А.І., вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Перший розділ дисертаційного дослідження, на нашу думку, дещо переобтяжений інформацією про мнемічну діяльність особистості у контексті загальної психології, тоді як більшої уваги слід було б приділити дослідженням вікової та педагогічної психології, спеціальним дослідженням цього феномену в юнацькому віці та професійній підготовці.

2. У підрозділі 1.3 «Аудіювання як засіб розвитку мнемічної діяльності студентів у процесі засвоєння іноземної мови» доцільно було б розглянути поняття «зоровий образ», оскільки, на нашу думку, він впливає на процеси запам'ятовування і міг би бути одним із ключових понять теми дослідження. Однак ми розуміємо неможливість розгляду в одному дослідженні всіх аспектів однієї проблеми і вважаємо це перспективою подальших наукових уподобань дисертанта.

3. У формувальній частині дослідження дисертантом виділено багато механізмів, прийомів, засобів, форм і методів роботи з іншомовним аудіо-текстом, які посприяли ефективному засвоєнню іноземної мови, водночас зроблено недостатній акцент на психологічній і структурно-семантичній характеристиках текстів іноземної мови, які беззаперечно впливають на рівень її засвоєння.

4. В емпіричній частині дослідження цілком обґрунтовано автор приділяє увагу мотиваційному аспекту в ефективності засвоєння іноземної мови, тоді як емоційний компонент, індивідуально-типологічні властивості та їх вплив на процес засвоєння студентами іноземної мови виділені недостатньо, хоча аналіз висловлювань студентів під час формувального експерименту засвідчує їх включеність у цей процес.

5. Заслуговує схвалення стиль викладу матеріалу, однак дискутивними, на нашу думку, є низка вживаних автором термінів та термінологічних словосполучень, але це не стосується сутності дослідження і не знижує його вагомості.

Вищевикладені побажання та зауваження не применшують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, його високої теоретичної і практичної цінності та мають переважно рекомендаційний характер. Результати дослідження дають підставу стверджувати, що висунуту гіпотезу підтверджено, мету досягнуто, поставлені завдання виконано.

Висновок: Дисертаційне дослідження Жовнірука Андрія Івановича на тему «Розвиток мнемічної діяльності студентів у процесі засвоєння іноземної мови засобами аудіювання» є актуальним, завершеним за змістом та інтенцією самостійним дослідженням, виконаним на високому теоретичному, емпіричному й методичному рівнях. Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор, Жовнірук Андрій Іванович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 - педагогічна та вікова психологія .

Опонент

кандидат психологічних наук,
доцент, завідувач кафедри іноземних мов
та інформаційно-комунікаційних технологій
Академії праці,
соціальних відносин і туризму

С.І.Бондар

Проректор

з науково-педагогічної
роботи, кандидат
фізико-математичних наук, доцент

С.М.Коваленко

Згідно з підписами С.І.Бондар, С.М.Коваленко
засвідчують наявність загального
відділу С.М.Семенюк С.М.

